

جغرافیا و توسعه شماره ۳۸ بهار ۱۳۹۴

وصول مقاله : ۱۳۹۲/۱/۱۸

تأیید نهایی : ۱۳۹۳/۴/۸

صفحات : ۴۷-۶۲

تحلیل درک ذی‌نفعان از آثار و پیامدهای توسعه‌ی گردشگری در نواحی روستایی نمونه موردی: منطقه لواسانات

دکتر سعیدرضا اکبریان رونیزی^۱، دکتر سید علی بدری^۲

چکیده

گردشگری در نواحی روستایی آثار و پیامدهای مختلف و متفاوتی را به‌همراه دارد که آگاهی از این آثار می‌تواند به برنامه‌ریزان در راستای توسعه‌ی پایدار گردشگری کمک مؤثری نماید. در این بین موضوع در خور توجه شناخت و مقایسه‌ی این آثار از دیدگاه ذی‌نفعان گردشگری است. گردشگری در بستری تحت عنوان محیط شکل می‌گیرد. در کنار این عامل مهم، ساکنان محلی، کارآفرینان و گردشگران هستند که با روابط متقابلی که دارند در شکل‌دهی گردشگری و آثار آن نقش دارند. لذا در یک مطالعه‌ی جامع و نظامند می‌باید آثار از دیدگاه تمامی ذی‌نفعان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. چرا که بدون توجه به همه‌ی ذی‌نفعان، توسعه‌ی گردشگری به شکل پایدار تقریباً غیرممکن است، این موضوعی است که در مطالعات داخلی کمتر بدان توجه شده است. لذا در این پژوهش با بررسی و شناخت آثار گردشگری در نواحی روستایی منطقه‌ی لواسانات به تحلیل درک و نگرش ذی‌نفعان از آثار و پیامدها پرداخته شده است. روش تحقیق این پژوهش توصیفی تحلیلی است و در گردآوری اسناد و داده‌های مورد نیاز از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. روش میدانی مبتنی بر ابزار پرسشنامه (پرسشنامه ساکنان محلی، گردشگران، کارآفرینان و مدیران محلی) می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری استفاده شده است. نتایج به‌دست آمده مبین آن است که بین درک ذی‌نفعان از آثار و پیامدهای گردشگری در ناحیه‌ی مورد مطالعه تفاوت معنادار آماری وجود دارد که مربوط به تفاوت در درک ساکنان محلی و گردشگران، ساکنان محلی و کارآفرینان، مدیران محلی و گردشگران، مدیران محلی و کارآفرینان می‌باشد. کلیدواژه‌ها: گردشگری روستایی، آثار گردشگری، ذی‌نفعان، لواسانات.

مقدمه

از زمانی که توسعه‌ی گردشگری به‌عنوان ابزاری برای تحریک اقتصادی نواحی روستایی ارائه گردیده (Park, 2009: 905) موضوعی که همواره توجه محققان و برنامه‌ریزان حوزه‌ی گردشگری را به خود جلب نمود و تحقیقات بی‌شماری پیرامون آن انجام گردید، آثار و پیامدهای این نوع فعالیت در روستاها می‌باشد. گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند آثار و پیامدهای مختلف و متفاوتی را به همراه داشته باشد. در همین رابطه این اعتقاد وجود دارد هیچ شکلی از توسعه به اندازه‌ی گردشگری آثار دوگانه ندارد (Byrd, 2009: 693). لذا شناخت این آثار خود می‌تواند به‌عنوان گامی مهم و مؤثر در راستای توسعه پایدارتر این فعالیت به شمار آید. اما در این بین نکته‌ی کلیدی در راستای نیل به توسعه‌ی پایدار گردشگری سهیم کردن ذی‌نفعان گردشگری در بررسی آثار توسعه‌ی گردشگری است. در سال‌های اخیر در راستای بررسی و شناخت آثار و پیامدهای گردشگری استفاده از دیدگاه ساکنان محلی به‌عنوان یک روش‌شناسی در کانون تحقیقات و برنامه‌ریزی و مدیریت قرار گرفته است. در این نگاه روش‌شناسی درک و شناخت نقش، واکنش و نگرش مردم نسبت به گردشگری چندین روش به‌عنوان چارچوب تئوریک برای درک واکنش جامعه میزبان نسبت به گردشگری شکل گرفت، که عبارتند از: نظریه‌ی مبادله اجتماعی، چرخه‌ی حیات گردشگری و روش بخش‌بندی. در تئوری بخش‌بندی هزینه و منافع بخش‌ها یا گروه‌های مختلف مورد بررسی و در تئوری چرخه حیات ارزیابی گردشگری در طول زمان مورد توجه است (رهنمایی و دیگران، ۱۳۸۷: ۲۰). در نظریه‌ی اجتماعی که یک چارچوب زیربنایی برای همه روش‌ها و رویکردها قلمداد می‌شود، ساکنان، گردشگری را بر اساس هزینه و منفعت به‌دست آمده ارزیابی می‌کنند (Brida et al, 2010: 3).

بنابراین چگونگی ارزیابی آنها بر نحوه‌ی نگرش آنها تأثیر می‌گذارد. بر مبنای همین نظریه تاکنون تحقیقات و مطالعات بی‌شماری پیرامون درک ساکنان محلی (جامعه میزبان) از گردشگری روستایی انجام شده است (Jackson et al, 2006: 355; chol & Sirakakya, 2005: 380; Jurowaski et al, 1997: 3; Yutyunyong, 2009: 723; Liu & Var, 1986: 193; Sánchez et al, 2011: 460; Grusooy et al, 2009) در این بین نکته‌ی درخور توجه برای دستیابی به توسعه‌ی پایدار گردشگری در یک مقصد دخالت دادن همه ذی‌نفعان است. چرا که بدون حمایت ذی‌نفعان، توسعه‌ی گردشگری به شکل پایدار تقریباً غیر ممکن است. در همین رابطه بایرد و گوسک در مطالعات خود دریافتند که درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری از اصلی‌ترین پارامترها برای حمایت آنها از توسعه‌ی گردشگری به شمار می‌آید. از این رو بررسی و شناخت کامل از نگرش‌ها و علائق ذی‌نفعان یک الزام ضروری و اجتناب‌ناپذیر برای برنامه‌ریزی و مدیریت پایداری در گردشگری است (Byrd & Guske, 2004: 98). هدف از توسعه‌ی گردشگری رسیدن به نتایجی است که بهترین تعادل منافع و هزینه‌ها را برای تمام گروه‌های ذی‌نفع فراهم کند (Ap, 1992: 666). بنابراین می‌باید تمام گروه‌های ذی‌نفع در توسعه‌ی گردشگری مشارکت داده شوند. گردشگری را می‌توان حاصل کنش متقابل بین محیط، ساکنان محلی، کارآفرینان و گردشگران دانست که این چهار عامل به‌عنوان ذی‌نفعان عمده‌ی گردشگری مطرح هستند و بدون هر یک از اینها گردشگری شکل نخواهد گرفت. لذا با نگرشی موشکافانه می‌باید پذیرفت در فرآیند بررسی آثار گردشگری و توسعه‌ی آن اکتفای صرف به دیدگاه ساکنان محلی کافی نیست، چرا که در فرآیند توسعه‌ی گردشگری تنها این افراد نیستند که گردشگری را شکل می‌دهند بلکه سه ذی‌نفع دیگر شامل منابع (محیط)، کارآفرینان و گردشگران مطرح است که از عوامل و عناصر مؤثر به

محققان گردشگری باشد. گردشگری فعالیتی است با تأثیرات و پیامدهای متفاوت مطلوب و نامطلوب (Choi & Sirakaya 2006:1274) که البته این آثار در جوامع و مکان‌های مختلف، متفاوت است. شواهد حاکی از آن است که گسترش دامنه‌ی مطالعه آثار و پیامدهای گردشگری به دهه‌ی ۱۹۶۰ برمی‌گردد که تأکید آن بر رشد اقتصادی به عنوان شاخص توسعه‌ی ملی بود که بر اساس تولید ناخالص ملی (GNP)، نرخ اشتغال و ضریب تکاثر اندازه‌گیری می‌شد.

در دهه‌ی ۱۹۷۰، آثار گردشگری بر موضوعات و مسائل اجتماعی و فرهنگی گسترش یافت و در ادامه با شکل‌گیری و بروز برخی مشکلات از جمله آثار محیطی گردشگری به عنوان نگرانی و دغدغه‌ی اصلی محققان گردشگری در دهه‌ی ۱۹۸۰ درآمد و بدین ترتیب حرکت از تحلیل آثار رشد اقتصادی به آثار اجتماعی و اکولوژیکی تغییر یافت. این تغییر رهیافت در دهه‌ی ۱۹۹۰ با تحلیل آثار قبلی گردشگری ادغام گردید و نوع گردشگری نیز مدنظر قرار گرفت بطوریکه حرکت از گردشگری انبوه به گردشگری پایدار در اشکال اکوتوریسم، گردشگری میراث و گردشگری جامعه‌محور تغییر داده شد (Kim, 2002: 25). بنابراین انواع مختلفی از آثار گردشگری وجود دارد که بطور کلی می‌توان آنها را به آثار و پیامدهای اقتصادی، محیطی، اجتماعی - فرهنگی تقسیم نمود که توجه کامل به هر کدام از اجزاء این پدیده که بسته به بافت و شرایط جامعه می‌تواند مثبت و یا منفی باشد، ضروری است (Cascante, 2008: 17).

آثار مختلف گردشگری به عواملی چند، از جمله میزان و حجم فعالیت‌های گردشگری، نوع و هدف فعالیت گردشگری، میزان دربرگیری جامعه‌ی میزبان در بخش گردشگری، ظرفیت تحمیل مقاصد گردشگری بستگی دارد (Aykac, 2005: 112).

شمار می‌آیند. تاکنون تحقیقات و مطالعات خارجی بی‌شماری پیرامون درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری انجام گردیده است. اما در اکثر مطالعات خصوصاً پژوهش‌های داخلی پیرامون این حوزه تنها به درک ساکنان محلی از آثار توسعه‌ی گردشگری اکتفا شده است و کمتر به بررسی و درک تمامی ذی‌نفعان از آثار گردشگری روستایی پرداخته شده است (رضوانی و صفایی، ۱۳۸۴: ۱۰۹؛ علیقلی‌زاده و دیگران، ۱۳۸۹: ۳۵؛ خانی، ۱۳۹۰: ۲۵؛ رضوانی و دیگران، ۱۳۹۰: ۳۵؛ وثوقی و دیگران، ۱۳۹۰: ۶۳). در صورتی‌که شناسایی و ترکیب دیدگاهها و نظریه‌های همه‌ی ذی‌نفعان می‌تواند دانش و آگاهی‌ها را افزایش و تعارضات را در بلندمدت کاهش دهد (Yuksel & Bramwell, 1999: 359). بر همین اساس این مقاله تلاش دارد تا با بررسی و شناختی جامع از درک ذی‌نفعان از آثار و پیامدهای توسعه‌ی گردشگری در روستاهای منطقه‌ی لواسانات - که از جمله مناطق خوش آب و هوای استان تهران می‌باشد که به سبب جاذبه‌های مختلف مانند رودخانه، کوهپای مرتفع، آبشارها و غیره همواره در فصول مختلف سال توجه گردشگران بی‌شماری را به خود جلب می‌نماید - به این سؤال کلیدی پاسخ دهد که آیا "تفاوتی بین درک ذی‌نفعان از آثار و پیامدهای گردشگری در روستاهای منطقه‌ی مورد مطالعه وجود دارد؟"

مبانی نظری

در سال‌های اخیر در بسیاری از نواحی روستایی، گردشگری از حالت انفعالی به عاملی پویا و مؤثر بر تغییرات و کنترل چشم‌انداز اجتماعات روستایی تبدیل شده است. ماهیت و اهمیت این تغییرات، توجه فزاینده‌ای را به کارکرد گردشگری در نواحی روستایی معطوف داشته (بدری و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۴) و همین امر سبب شده تا بررسی آثار گردشگری یکی از حوزه‌های مطالعاتی مورد توجه جغرافی‌دانان و دیگر

بسیاری از علوم قرار گرفت. به عنوان مثال، تئوری ذی‌نفعان در مصوبه ۱۹۶۸ در مورد برنامه‌ریزی شهر و روستا، برنامه‌ریزان را ملزم می‌سازد تا گزارش کافی در مورد پیمایش‌ها، سیاست‌ها و پیشنهادات ارائه کرده و افراد ذی‌نفع را آگاه نمایند (Carter & Darlow, 1997: 46). در ارتباط با گردشگری امروزه گروه‌های ذی‌نفع، مؤلفه‌های اساسی در فرآیند سیاست‌گذاری گردشگری روستایی محسوب می‌شوند. با افزایش گروه‌های دارای نفع، وظیفه و پاسخگویی به انتظارات بسیار دشوارتر شده است (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۷۰-۱۶۹).

توسعه‌ی گردشگری یک فرآیند است و ممکن است تأثیر منفی بر گروه‌های خاصی بگذارد و از طرفی گروهی دیگر از آن سود ببرند. برای اینکه توسعه‌ی گردشگری بیشترین شانس موفقیت را داشته باشد الزامی است ذی‌نفعان در آن مورد توجه قرار بگیرند. سازمان جهانی گردشگری بیان می‌دارد که دخالت ذی‌نفعان در این فرآیند یکی از شرایط لازم برای شکل‌گیری توسعه‌ی مناسب گردشگری است. این دخالت عبارت است از توسعه و افزایش درک برخی موضوعات برای ذی‌نفعان و تلاش برای کسب پذیرش آنها، این فرآیند به برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا تصمیم بگیرند که چه برنامه‌هایی قابلیت اجرایی داشته و موانع بالقوه بر سر راه توسعه‌ی برنامه‌ریزی شده، کدام است (Jr, 2003: 28-33).

فریمن (۱۹۸۴) اعتقاد دارد که سه مفهوم اصلی وجود دارد که برای مدیریت کارآمد ذی‌نفعان درک آن لازم است. دو مفهوم اول بر شناسایی منافع آنان و فرآیند لازم برای درک رابطه بین سازمان و افراد دارای نفع و مفهوم سوم بر مدیریت تبادلات بین همه ذی‌نفعان تمرکز دارد (Freeman, 1984: 38).

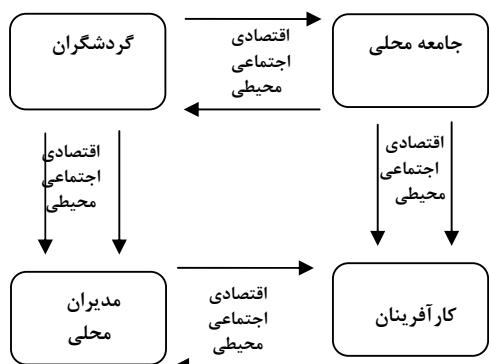
باتلر (۱۹۸۰) تغییرات منتج از فعالیت‌های گردشگری را متأثر از دو گروه عوامل مرتبط با گردشگران و ناحیه‌ی مقصد می‌داند. عوامل مرتبط با گردشگران عبارتند از: تعداد گردشگران، طول مدت اقامت آنها، ویژگی‌های قومی، ویژگی‌های اقتصادی آنها و فعالیت‌های گردشگران؛ عوامل مرتبط با ناحیه‌ی مقصد شامل: وضعیت اقتصادی ناحیه، میزان مشارکت و همکاری‌های اجتماعی در گردشگری، ویژگی‌های فضایی توسعه‌ی گردشگری و میزان پایداری فرهنگ محلی (Embacher, 2005: 138).

در همین رابطه شارپلی و دیگران (۲۰۰۸) الگویی برای بررسی و تجزیه و تحلیل آثار گردشگری ارائه کرده‌اند که دو عامل نواحی مقصد و گردشگران مبنای این الگو می‌باشند (Telfer & Sharply, 2008: 181). بطور کلی آثار و پیامدهای گردشگری بر مقاصد به وسیله‌ی طیف وسیعی از عوامل گوناگون مانند حجم ورود گردشگران؛ ساختار اقتصاد میزبان؛ انواع فعالیت‌های گردشگری؛ تفاوت خصوصیات اجتماعی- فرهنگی بین جوامع میزبان و گردشگران؛ و نهایتاً ظرافت و ضربه‌پذیری محیط محلی تعیین می‌شود (کوپر و همکاران، ۱۳۸۰: ۱۶۴).

پالسیفر و روسنو (۱۹۷۹) در کار خود با نام "گردشگری: خوب، بد و زشت" نیاز به مشارکت عمومی در توسعه و مدیریت مقصدهای گردشگری را مطرح کردند. به این ترتیب ایده‌ی مشارکت عمومی مطرح شد و با ایده‌ی نظریه افراد دارای ذی‌نفع ترکیب و در ادبیات مربوطه معرفی شد. مفهوم ذی‌نفع ریشه در تحقیقات در زمینه‌ی مدیریت و تجارت دارد. تئوری ذی‌نفع برای تشریح، هدایت ساختار و عملیات یک سازمان به کار می‌رود. از نظر مؤسسه تحقیقاتی استنفورد، یک ذی‌نفع "هر فرد و یا گروهی است که بدون حمایت آن موجودیت سازمان متوقف می‌شود" (Jr, 2003: 27). تئوری ذی‌نفع به مرور زمان مورد توجه

گردشگری فعالیتتی است که در بستری تحت عنوان محیط شکل می‌گیرد. این بستر از چنان اهمیتی برخوردار است که بدون آن هرگز گردشگری شکل نخواهد گرفت. در کنار این عامل با اهمیت که مدیران و مقامات محلی به عنوان نمایندگان آن محسوب می‌شوند، جامعه‌ی محلی، گردشگران و کارآفرینان قرار می‌گیرند که با داشتن روابط متقابل، به‌عنوان ذی‌نفعان عمده گردشگری مطرح می‌شوند و با تأثیری که بر یکدیگر دارند، نقش مهمی را در توسعه‌ی گردشگری ایفا می‌نمایند. از لحاظ نظری یک الگو و پارادایم گردشگری موفق، نیروی جنبشی خود را از این چهار ذی‌نفع عمده به‌دست می‌آورد (شکل ۱).

(Tsaur et al,2006:642).

شکل ۱: تعامل ذی‌نفعان در ارتباط با توسعه گردشگری

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

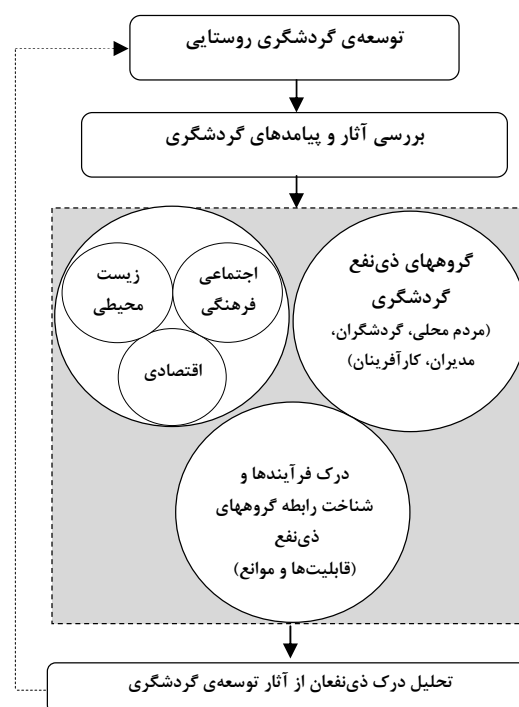
در مجموع بر اساس آنچه که مطرح شد می‌توان گفت توسعه‌ی گردشگری در نواحی روستایی آثار و پیامدهای مثبت و منفی مختلفی اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی را به دنبال دارد که در راستای توسعه‌ی پایدار گردشگری بررسی و شناخت جامع از این آثار الزامی و اجتناب‌ناپذیر است. در بررسی این آثار موضوع در خور توجه بررسی و تحلیل درک تمامی ذی‌نفعان از آثار گردشگری در نواحی روستایی است. ذی‌نفعان گردشگری را می‌توان در چهار گروه شامل ساکنان محلی، گردشگران،

توجه و دخالت ذی‌نفعان در توسعه‌ی گردشگری، پیامدها و آثار مطلوبی را به دنبال دارد که برخی از آنها عبارتند از: ۱- آگاهی و آموزش عموم از عناوین و موضوعات؛ ۲- دخالت تفکرات و ایده‌های عموم در فرآیند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی توسعه‌ی گردشگری؛ ۳- بهبود و مشروعیت‌یابی کیفیت تصمیمات؛ ۴- ظهور ایده‌ها و تفکرات نوین؛ ۵- افزایش اعتماد بین طرفین؛ ۶- کاهش منازعه؛ و ۷- بهبود مسؤولیت‌پذیری مشترک. دو زمینه‌ی متمایز فکری در ادبیات گردشگری با توجه به تئوری ذی‌نفع وجود دارد. ایده‌ی اول ارتباط نزدیکی با ایده‌ی کلاسیک مدیریت افراد دارای نفع دارد. مدیریت برنامه‌علاقه‌ی افراد دارای نفع را در نظر می‌گیرد و سیاست‌ها و اقدامات را بر اساس قدرت و نفوذ افراد دارای نفع توسعه می‌دهد. ایده‌ی دوم نظریه‌ی افراد دارای نفع که در چند سال گذشته ظهور کرده تفکر مشارکت است. این ایده بر اساس رویکرد هنجاری در زمینه‌ی تئوری ذی‌نفع است. همچنین بر اساس آن توجه به هر گروه دارای نفع باید بدون تقدم دیگران صورت گیرد. به‌ویژه مشارکت و تشخیص افراد دارای نفع، قدم اصلی برای دستیابی به شراکت و همکاری با گردشگری است. در این رابطه یوکسل^۱ اظهار داشته که برنامه‌ریزی مشارکتی ممکن است زمان‌بر و مشکل باشد. به‌رحال مشارکت افراد دارای نفع در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار گردشگری بسیار مهم است. شارپلی و سوتگیت تأکید کردند که افراد دارای نفع باید نقش معماران و مهندسان توسعه‌ی پایدار را داشته باشند (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۷۴). در ارتباط با اینکه ذی‌نفعان گردشگری چه کسانی هستند، نظریات متفاوت است. بطور کلی چهار گروه به‌عنوان ذی‌نفعان عمده گردشگری به‌شمار می‌آیند: گردشگران، ساکنین، کارآفرینان، مقامات محلی یا همان مدیران

منابع (Byrd,2009:694).

(ریزان، آتش‌کوه) در اکثر فصول سال همواره توجه گردشگران بی‌شماری را به‌خود جلب می‌نمایند. با استناد با اطلاعات سرشماری سال ۱۳۸۵، این محدوده شامل یک نقطه شهری با ۱۵۴۶۸ نفر جمعیت و نیز تعداد ۴۳ آبادی مسکون بوده که بالغ بر ۷۱۵۸ نفر جمعیت روستایی در آنها سکونت دارد. روستاهای نمونه شامل هر ۹ روستای دارای ۵۰ خانوار و بیشتر مستقر در محدوده‌ی مطالعاتی است. در روش پرسشنامه‌ای از مجموع خانوار ساکن در روستاهای نمونه (۱۵۶۲ خانوار) ۱۰ درصد (۱۶۰ سرپرست) و نیز تعداد ۱۸ مدیر محلی (در هر روستا دو پرسشنامه شامل دهیار و رییس شورا) به‌عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شده‌اند. برای تعیین حجم نمونه‌ی گردشگران با توجه به عدم وجود آمار دقیق آنها در روستاها از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند (قضاوتی) متناظر با حجم نمونه خانوار استفاده شد. در این روش، که پایه‌ی انتخاب موارد نمونه توسط آمارگیر با توجه به قضاوت شخصی و هدف‌های مطالعه و ماهیت تحقیق انجام می‌شود (Baker, 1988: 152)، تعداد ۱۶۰ گردشگر (گردشگران خانه‌های دوم و گردشگران روزانه‌ای که بیش از سه بار به روستا سفر کرده‌اند) و برای کارآفرینان با استفاده از روش کوکران از مجموع ۱۴۴ نفر تعداد ۹۹ نفر انتخاب شده‌اند. در راستای دستیابی به هدف تحقیق تعداد ۲۴ شاخص در قالب ۳ بُعد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و محیطی انتخاب شده و سنجش پایایی پرسشنامه با بهره‌مندی از روش آلفای کرونباخ انجام شد (جدول ۱). همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری (توصیفی و استنباطی) استفاده شده‌است.

کارآفرینان و نیز مدیران منابع (مدیران و مقامات محلی) دسته‌بندی نمود که با روابط متقابلی که دارند در شکل‌گیری فعالیت‌های گردشگری نقش ایفا می‌کنند. بنابراین می‌باید در بررسی آثار گردشگری در نواحی روستایی هر چهار ذی‌نفع دخالت داده شوند (شکل ۲).

شکل ۲: مدل مفهومی تحقیق

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

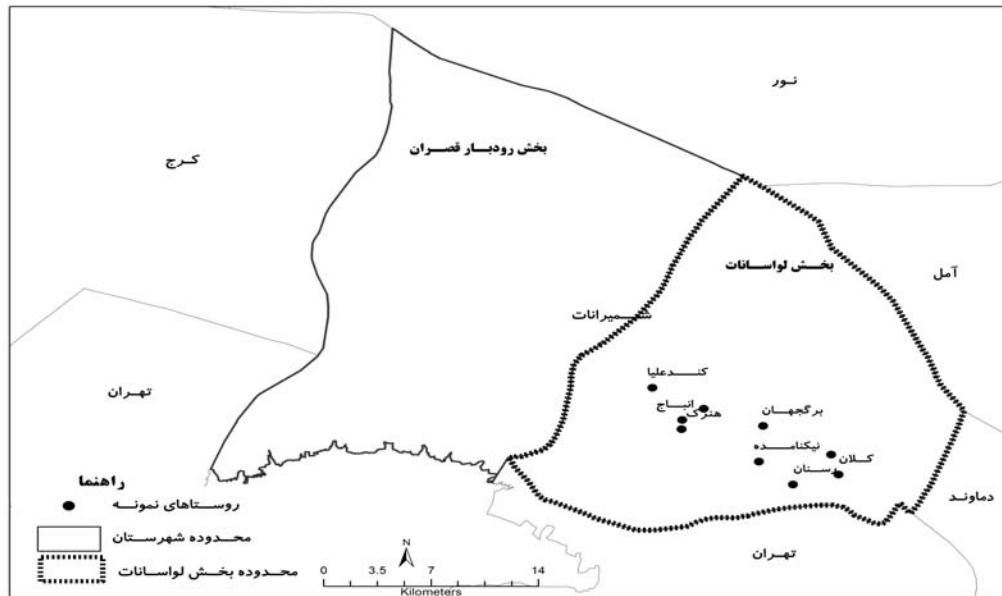
روش تحقیق و معرفی محدوده‌ی مطالعاتی

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است. گردآوری داده‌های مورد نیاز با استفاده از روش اسنادی و میدانی تهیه شده‌است. روش میدانی مبتنی بر روش پرسشنامه‌ای می‌باشد. محدوده‌ی مطالعاتی تحقیق روستاهای واقع در منطقه‌ی لواسانات (استان تهران) است (شکل ۲) که به سبب شرایط مناسب آب و هوایی، وجود رودخانه، آبشارها (چورن، پسکوه، برگ‌جهان)، وجود دره سرسبز برگ جهان، دشت هویج و نزدیکی به قله کوهنوردی

جدول ۱: شاخص‌های مورد مطالعه به تفکیک ابعاد

مقدار آلفای کرونباخ	شاخص	بعد
۰/۸۷۹	بهبود کیفیت محیط زیست روستا، توجه مدیران محلی در حفاظت از محیط زیست و جاذبه‌های روستا، توجه و برنامه‌ریزی برای دفن مواد زاید، تخریب و کاهش اراضی کشاورزی، ایجاد و توسعه‌ی ساخت و سازهای کنترل نشده، تخریب چشم‌انداز روستا، ایجاد آلودگی (هوا، صوتی).	محیطی
۰/۸۶۱	ایجاد اشتغال، تنوع فرصت‌های شغلی، اشتغال برای زنان، ایجاد درآمد برای ساکنان، بهبود وضعیت اقتصادی، کاهش فقر در روستا، سرمایه‌گذاری در روستا، افزایش قیمت کالا و خدمات.	اقتصادی
۰/۷۲۱	توسعه‌ی امکانات و خدمات، تبادل فرهنگی بین ساکنان و گردشگران، حفظ آداب و رسوم، ارتقای امنیت عمومی، افزایش رفاه اجتماعی، الگوپردازی ساکنان محلی از رفتار گردشگران، بروز ناهنجاری‌های اجتماعی، سلب آسایش جامعه‌ی میزبان، ازدحام و شلوغی روستا.	اجتماعی و فرهنگی

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

شکل ۲: موقعیت محدوده و روستاهای مورد مطالعه

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

یافته‌های تحقیق

از مجموع سرپرستان خانوار ۹۰/۵ درصد مرد، ۹/۵ درصد زن بوده که بیشترین آنها (۵۹/۳ درصد) تحصیلات متوسطه داشته‌اند. از لحاظ وضعیت شغلی ۴۶/۳۸ درصد آنها در بخش کشاورزی فعالیت داشته‌اند. همچنین از مجموع ۱۸ نفر مدیر محلی همه مرد و تحصیلات اکثر آنها متوسطه بوده است. حجم نمونه‌ی گردشگران تعداد ۱۶۰ گردشگر است که از این تعداد ۷۲/۵ درصد مرد و مابقی را زنان تشکیل داده که بیشتر آنها (۵۱ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر بوده‌اند و نهایتاً از مجموع ۹۹ کارآفرین نمونه ۹۱/۷ درصد مرد و مابقی را زنان تشکیل داده که از لحاظ میزان تحصیلات ۷۸/۱ درصد آنها دیپلمه بوده‌اند.

مطالعه‌ی درک هر یک از ذی‌نفعان از آثار گردشگری در بُعد محیطی بیانگر آن است که از دیدگاه ساکنان محلی شاخص تخریب چشم‌انداز روستا، از دیدگاه مدیران محلی و کارآفرینان شاخص بهبود کیفیت

محیط زیست روستا، از دیدگاه گردشگران توجه مدیران در حفاظت از محیط زیست و جاذبه دارای بیشترین مقدار میانگین و نیز از دیدگاه ساکنان محلی و گردشگران شاخص توجه و برنامه‌ریزی برای دفن مواد زاید، از دیدگاه مدیران شاخص ساخت و سازهای کنترل نشده و نیز از دیدگاه کارآفرینان شاخص تخریب چشم‌انداز روستا، کمترین مقدار میانگین را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۲).

با پردازش این داده‌ها در آزمون کروسکال والیس با توجه به مقدار P value محاسبه شده ملاحظه می‌شود که در همه‌ی شاخص‌های این بُعد تفاوت معناداری بین درک ذی‌نفعان وجود دارد (P value < 1). در مجموع بر اساس آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه مشاهده می‌شود که تفاوت معناداری بین درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری در بُعد محیطی وجود دارد (جدول ۳) که با استفاده از آزمون شفه تفاوت بین درک هر یک از ذی‌نفعان بررسی شده در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۲: درک ذی‌نفعان از آثار توسعه‌ی گردشگری به تفکیک شاخص‌های بُعد محیطی

سطح معناداری	کارآفرینان		گردشگران		مدیران محلی		ساکنان محلی		شاخص
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۱	۱/۳	۳/۳	۱/۵	۲/۷	۱/۳	۳/۹	۱/۴	۳/۵	بهبود کیفیت محیط زیست روستا
۰/۰۰۶	۰/۹	۳/۰۸	۱/۴	۲/۹	۱/۲	۴	۱/۴	۳/۱	توجه به حفاظت از محیط‌زیست و جاذبه‌های روستا
۰/۰۰۱	۱/۴	۲/۵	۱/۳	۲/۱	۱/۵	۳/۵	۱/۵	۲/۴	توجه به برنامه‌ریزی برای دفن مواد زاید
۰/۰۰۱	۱/۳	۲/۳۳	۱/۴	۲/۳۸	۱/۲	۳/۶	۱/۳	۴	تخریب و کاهش اراضی کشاورزی
۰/۰۰۱	۱/۴	۲/۷	۱/۵	۲/۵	۱/۱	۲/۶	۱/۲	۳/۳	ایجاد و توسعه‌ی ساخت و سازهای کنترل نشده
۰/۰۰۱	۱/۱	۲/۴	۱/۶	۲/۳	۱/۳	۳/۷	۰/۹	۴/۲	تخریب چشم‌انداز روستا
۰/۰۰۱	۱/۰۴	۲/۸	۱/۵	۲/۷	۱/۲	۳/۱	۱/۱	۴/۰۵	ایجاد آلودگی (هوا، صوتی)

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۳: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای تبیین تفاوت معناداری در درک ذی‌نفعان در بُعد محیطی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	MS	F محاسبه شده	سطح معناداری
بین گروهی	۳۷۹۶/۸۸۸	۳	۱۲۶۵/۶۲۹	۵۴/۹۳۳	۰/۰۰۱
میان گروهی	۱۰۰۴۵/۲۹	۴۳۳	۲۳/۰۴۰		
جمع	۱۳۸۴۲/۱۸	۴۳۶			

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۴: نتایج آزمون شفه در ارتباط با تفاوت در درک ذی‌نفعان از آثار محیطی گردشگری

فاصله اطمینان ۰/۹۵		سطح معناداری	خطای معیار	تفاوت میانگین	ذی‌نفعان	
حد بالا	حد پایین				مدیران محلی	ساکنان محلی
۳/۰۰۷۱	-۲/۸۹۰۴	۱/۰۰۰	۱/۰۵۰۷۱	۰۵۸۳۳	مدیران محلی	ساکنان محلی
۷/۸۰۶۱	۴/۷۹۳۹	۰/۰۰۰	۰/۵۳۶۶۵	۶/۳۰۰۰(*)	گردشگران	
۷/۰۰۵۷	۳/۵۲۷۶	۰/۰۰۰	۰/۶۱۹۶۷	۵/۲۶۶۶۷(*)	کارآفرینان	مدیران محلی
۲/۸۹۰۴	-۳/۰۰۷۱	۱/۰۰۰	۱/۰۵۰۷۱	-۰/۰۵۸۳۳	ساکنان محلی	
۹/۱۹۰۴	۳/۲۹۲۹	۰/۰۰۰	۱/۰۵۰۷۱	۶/۲۴۱۶۷(*)	گردشگران	گردشگران
۸/۲۸۲۶	۲/۱۳۴۱	۰/۰۰۰	۱/۰۹۵۴۴	-۶/۲۰۸۳۳(*)	کارآفرینان	
-۴/۷۹۳۹	-۷/۸۰۶۱	۰/۰۰۰	۰/۵۳۶۶۵	-۶/۳۰۰۰(*)	ساکنان محلی	مدیران محلی
-۳/۲۹۲۹	-۹/۱۹۰۴	۰/۰۰۰	۱/۰۵۰۷۱	-۶/۲۴۱۶۷(*)	مدیران محلی	
۰/۷۰۵۷	-۲/۷۷۲۴	۰/۴۲۸	۰/۶۱۹۶۷	-۱/۰۳۳۳۳	کارآفرینان	کارآفرینان
-۳/۵۲۷۶	-۷/۰۰۵۷	۰/۰۰۰	۰/۶۱۹۶۷	-۵/۲۶۶۶۷(*)	ساکنان محلی	
-۲/۱۳۴۱	-۸/۲۸۲۶	۰/۰۰۰	۱/۰۹۵۴۴	-۵/۲۰۸۳۳(*)	مدیران محلی	گردشگران
۲/۷۷۲۴	-۰/۷۰۵۷	۰/۴۲۸	۰/۶۱۹۶۷	۱/۰۳۳۳۳	گردشگران	

* The mean difference is significant at the .05 level.

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

اساس و بر مبنای محاسبات انجام شده در آزمون کروسکال والیس با عنایت به مقدار *P Value* ملاحظه می‌شود که جز در شاخص‌های اشتغال برای زنان و شاخص سرمایه‌گذاری در روستا در سایر شاخص‌ها، بین درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری تفاوت معناداری وجود دارد. در مجموع بر اساس آزمون تحلیل واریانس یک طرفه مشاهده می‌شود که تفاوت معناداری بین درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری در بُعد اقتصادی وجود دارد (جدول ۶). در همین رابطه با استفاده از آزمون شفه تفاوت بین درک هر یک از ذی‌نفعان بررسی شده که در جدول ۷ آورده شده است.

بررسی درک ذی‌نفعان از آثار بُعد اقتصادی به تفکیک هر یک از شاخص‌ها، نشان می‌دهد که از دیدگاه ساکنان محلی شاخص‌های افزایش قیمت کالا و خدمات و اشتغال برای زنان به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میانگین، از دیدگاه مدیران محلی دو شاخص تنوع فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری در روستا، از دیدگاه گردشگران دو شاخص ایجاد اشتغال در روستا و سرمایه‌گذاری در روستا و از دیدگاه کارآفرینان به ترتیب شاخص‌های کاهش فقر در روستا و نیز شاخص سرمایه‌گذاری در روستا به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میانگین هستند (جدول ۵). بر این

جدول ۵: درک ذی‌نفعان از آثار توسعه‌ی گردشگری به تفکیک شاخص‌های بُعد اقتصادی

سطح معناداری	کارآفرینان		گردشگران		مدیران محلی		ساکنان محلی		شاخص
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۱	۱/۴	۳/۷	۱/۳	۴/۱	۱/۲	۳/۵	۱/۴	۳/۴	ایجاد اشتغال در روستا
۰/۰۰۱	۱/۵	۳/۲	۰/۸	۳/۹	۱/۰۱	۴/۱	۱/۵	۳	تنوع فرصت‌های شغلی
۰/۰۰۸	۱/۳	۲/۴	۱/۴	۲/۶	۱/۳	۲/۷	۰/۹	۲/۲	اشتغال برای زنان
۰/۰۰۱	۱/۲	۳/۵	۱/۲	۴	۱/۳	۳/۷	۱/۳	۳/۳	ایجاد درآمد برای ساکنان
۰/۰۰۱	۱/۴	۳/۳	۱/۳	۳/۹	۱/۱	۳/۸	۱/۱	۳/۵	بهبود وضعیت اقتصادی
۰/۰۰۶	۱/۳	۳/۸	۱/۴	۳/۷	۱/۲	۳/۹	۱/۲	۳/۵	کاهش فقر در روستا
۰/۶۱۳	۱/۵	۲/۲	۲/۸	۲/۴	۱/۲	۲/۱	۱/۱	۲/۳	سرمایه‌گذاری در روستا
۰/۰۰۱	۱/۳	۲/۳	۱/۲	۲/۵	۰/۹	۳/۹	۱/۳	۳/۷	افزایش قیمت کالا و خدمات

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۶: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای تبیین تفاوت معناداری در درک ذی‌نفعان از آثار اقتصادی

سطح معناداری	F محاسبه شده	MS	درجه آزادی	مجموع مجزورات	منبع تغییرات
۰/۰۰۱	۹/۳۰۲	۲۷۳/۷۶۳	۳	۸۲۱/۲۸۹	بین گروهی
		۲۹/۴۳۱	۴۳۳	۱۲۸۳۱/۷۱	میان گروهی
			۴۳۶	۱۳۶۵۳	جمع

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۷: نتایج آزمون شفه در ارتباط با تفاوت در درک ذی‌نفعان از آثار اقتصادی گردشگری

فاصله اطمینان ۰/۹۵		سطح معناداری	خطای معیار	تفاوت میانگین	ذی‌نفعان	
حد بالا	حد پایین					
۰/۱۷۴۴	-۶/۴۹۱۰	۰/۰۷۱	۱/۱۸۷۵۲	-۳/۱۵۸۳۳	مدیران محلی	ساکنان محلی
-۱/۸۰۴۱	-۴/۲۰۸۴	۰/۰۰۱	۰/۶۰۶۵۳	-۲/۵۰۶۲۵(*)	گردشگران	
۲/۳۵۹۳	-۱/۱۸۱۵۷	۰/۹۵۷	۰/۷۰۰۳۶	۰/۳۹۳۷۵	کارآفرینان	
۶/۴۹۱۰	-۰/۱۷۴۴	۰/۰۷۱	۰/۱۸۷۵۲	۳/۱۵۸۳۳	ساکنان محلی	مدیران محلی
۳/۹۸۴۸	-۲/۶۸۰۶	۰/۹۶۰	۰/۱۸۷۵۲	۰/۶۵۲۰۸	گردشگران	
۷/۰۲۶۷	۰/۰۷۷۵	۰/۰۴۳	۱/۲۳۸۰۸	۳/۵۵۲۰۸(*)	کارآفرینان	
۴/۲۰۸۴	۰/۸۰۴۱	۰/۰۰۱	۰/۶۰۶۵۳	۲/۵۰۶۲۵(*)	ساکنان محلی	گردشگران
۲/۶۸۰۶	-۳/۹۸۴۸	۰/۹۶۰	۱/۵۲/۱۸۷	-۰/۶۵۲۰۸	مدیران محلی	
۴/۸۶۵۵	۰/۹۳۴۵	۰/۰۰۱	۰/۷۰۰۳۶	۲/۹۰۰۰۰(*)	کارآفرینان	
۱/۵۷۱۸	-۲/۳۵۹۳	۰/۹۵۷	۰/۷۰۰۳۶	-۰/۳۹۳۷۵	ساکنان محلی	کارآفرینان
-۰/۰۷۷۵	-۷/۰۲۶۷	۰/۰۴۳	۱/۲۳۸۰۸	-۳/۵۵۲۰۸(*)	مدیران محلی	
-۰/۹۳۴۵	-۴/۸۶۵۵	۰/۰۰۱	۰/۷۰۰۳۶	-۲/۹۰۰۰۰(*)	گردشگران	

* The mean difference is significant at the .05 level.

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

الگوبرداری ساکنان محلی، از دیدگاه مدیران محلی و کارآفرینان شاخص تبادل فرهنگی بین ساکنان و از دیدگاه ذی‌نفع دیگر حفظ آداب و رسوم به‌واسطه

بررسی درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری به تفکیک هر یک از شاخص‌های بعد اجتماعی - فرهنگی حاکی از آن است که از دیدگاه ساکنان محلی شاخص

درک آنها در تمامی ۹ شاخص وجود دارد ($P \text{ value} > 1$). در مجموع بر اساس آزمون تحلیل واریانس یک طرفه با توجه به مقدار $P \text{ value}$ که کمتر از $0/005$ محاسبه شده تفاوت معنادار بین درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری در بُعد اجتماعی فرهنگی تأیید می‌شود (جدول ۹). در همین رابطه با استفاده از آزمون شفه تفاوت بین درک هر یک از ذی‌نفعان بررسی شده که در جدول ۱۰ آورده شده است.

توسعه‌ی گردشگری دارای بیشترین مقدار میانگین و شاخص ارتقاء امنیت عمومی از دیدگاه ساکنان، شاخص سلب آسایش جامعه‌ی محلی از دیدگاه مدیران محلی و نیز دو شاخص بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و الگوپردازی ساکنان محلی به ترتیب از دیدگاه گردشگران و کارآفرینان دارای کمترین مقدار میانگین هستند (جدول ۸). ارزیابی تفاوت در درک ذی‌نفعان به تفکیک هر یک از شاخص‌ها با استفاده از آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در

جدول ۸: درک ذی‌نفعان از آثار توسعه‌ی گردشگری به تفکیک شاخص‌های بعد اجتماعی فرهنگی

سطح معناداری	کارآفرینان		گردشگران		مدیران محلی		ساکنان محلی		شاخص
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۱	۱/۴	۳/۲	۱/۴	۳	۱/۳	۳/۴	۱/۴	۲/۶	توسعه‌ی امکانات و خدمات
۰/۰۰۱	۱/۱	۳/۹	۱/۱	۳/۲	۱/۲	۳/۸	۱/۴	۳/۱	تبادل فرهنگی بین ساکنان و گردشگران
۰/۰۰۱	۱	۳/۵	۱/۳	۳/۶	۰/۸	۳/۷	۱/۳	۳/۸	حفظ آداب و رسوم
۰/۰۰۱	۱/۲	۳/۴	۱/۲	۳/۵	۱/۵	۲/۹	۱/۵	۲/۴	ارتقای امنیت عمومی
۰/۰۰۱	۱/۱	۳/۸	۱/۳	۳/۶	۱/۳	۳/۳	۱/۳	۲/۵	افزایش رفاه اجتماعی
۰/۰۰۱	۱/۵	۲/۷	۱/۲	۳/۳	۱/۲	۳/۷	۱/۱	۴/۲	الگوپردازی ساکنان محلی از رفتار گردشگران
۰/۰۰۱	۱/۳	۳	۱/۳	۲/۳	۱/۴	۳/۴	۱/۰۱	۴/۰۵	بروز ناهنجاری‌های اجتماعی
۰/۰۰۱	۱/۵	۲/۹	۱/۶	۲/۴	۱/۶	۲/۸	۱/۳	۳/۷	سلب آسایش جامعه‌ی میزبان
۰/۰۰۲	۱/۴	۲/۸	۱/۵	۲/۹	۱/۵	۳	۱/۴	۳/۵	ازدحام و شلوغی روستا

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۹: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای تبیین تفاوت معناداری درک ذی‌نفعان از آثار اجتماعی - فرهنگی

سطح معناداری	F محاسبه شده	MS	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات
۰/۰۱۳	۳/۶۱۹	۱۰۲/۱۷۵	۳	۳۰۶/۵۲۴	بین گروهی
		۲۸/۲۳۱	۴۳۳	۱۲۳۰۸/۶۷	میان گروهی
			۴۳۶	۱۲۶۱۵/۱۹	جمع

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۱۰: نتایج آزمون شفه در ارتباط با تفاوت در درک ذی‌نفعان از آثار اجتماعی فرهنگی گردشگری

فاصله اطمینان ۰/۹۵		سطح معناداری	خطای معیار	تفاوت میانگین	ذی‌نفعان	
حد بالا	حد پایین				مدیران محلی	ساکنان محلی
۲/۹۹۷۴	-۳/۵۳۰۷	۰/۹۹۷	۱/۱۶۳۰۷	-۰/۲۶۶۷	مدیران محلی	ساکنان محلی
۳/۴۹۲۱	۰/۱۵۷۹	۰/۰۲۵	۰/۵۹۴۰۴	۱/۸۲۵۰۰(*)	گردشگران	
۲/۴۰۸۴	-۱/۴۴۱۷	۰/۹۲۰	۰/۶۸۵۹۴	۰/۴۸۳۳۳	کارآفرینان	
۳/۵۳۰۷	-۲/۹۹۷۴	۰/۹۹۷	۱/۱۶۳۰۷	۰/۲۶۶۶۷	ساکنان محلی	مدیران محلی
۵/۳۵۵۷	-۱/۱۷۲۴	۰/۳۵۸	۱/۱۶۳۰۷	۲/۰۹۱۶۷	گردشگران	
۴/۱۵۳۰	-۲/۶۵۳۰	۰/۹۴۴	۱/۲۱۲۵۸	۰/۷۵۰۰۰	کارآفرینان	
-۰/۱۵۷۹	-۳/۴۹۲۱	۰/۰۲۵	۰/۵۹۴۰۴	-۱/۸۲۵۰۰(*)	ساکنان محلی	گردشگران
۱/۱۷۲۴	-۳/۳۵۵۷	۰/۳۵۸	۱/۱۶۳۰۷	-۲/۰۹۱۶۷	مدیران محلی	
۰/۵۸۳۴	-۳/۲۶۶۷	۰/۲۸۲	۰/۶۸۵۹۴	-۱/۳۴۱۶۷	کارآفرینان	
۱/۴۴۱۷	-۲/۴۰۸۴	۰/۹۲۰	۰/۶۸۵۹۴	۰/۴۸۳۳۳	ساکنان محلی	کارآفرینان
۲/۶۵۳۰	-۴/۱۵۳۰	۰/۹۴۴	۱/۲۱۲۵۸	-۰/۷۵۰۰۰	مدیران محلی	
۳/۲۶۶۷	-۰/۵۸۳۴	۰/۲۸۲	۰/۶۸۵۹۴	۱/۳۴۱۶۷	گردشگران	

* The mean difference is significant at the .05 level.

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

آزمون شفه ملاحظه می‌شود در مجموع بین درک ساکنان محلی و گردشگران، ساکنان محلی و کارآفرینان، مدیران محلی و گردشگران، مدیران محلی و کارآفرینان از آثار و پیامدهای توسعه‌ی گردشگری در روستاها تفاوت معناداری وجود دارد (جدول ۱۲).

در مجموع بر اساس نتایج حاصله از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه با توجه به مقدار *P value* که مقدار آن کمتر از ۰/۰۰۵ محاسبه شده، وجود تفاوت بین درک ذی‌نفعان از آثار و پیامدهای توسعه‌ی گردشگری در روستاهای مورد مطالعه مورد تأیید قرار می‌گیرد (جدول ۱۱). در همین ارتباط و مطابق با نتایج حاصله از

جدول ۱۱: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای تبیین تفاوت معناداری در درک ذی‌نفعان از آثار توسعه‌ی گردشگری

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	MS	F محاسبه شده	سطح معناداری
بین گروهی	۴۴۴۱/۲۶۷	۳	۱۴۸۰/۴۲۲	۱۰/۹۱۵	۰/۰۰۱
میان گروهی	۵۹۱۳۲/۸۳	۴۳۳	۱۳۵/۶۲۶		
جمع	۶۳۵۷۴/۱	۴۳۶			

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱

جدول ۱۲: نتایج آزمون شفه در ارتباط با تفاوت در درک ذی‌نفعان از کلیه آثار و پیامدهای گردشگری

فاصله اطمینان ۰/۹۵		سطح معناداری	خطای معیار	تفاوت میانگین	ذی‌نفعان	
حد بالا	حد پایین				مدیران محلی	ساکنان محلی
۳/۷۸۷۷	-۱۰/۵۲۱۰	۰/۶۲۸	۲/۵۴۹۲۶	-۳/۳۶۶۶۷	مدیران محلی	ساکنان محلی
۹/۲۷۲۹	۱/۹۶۴۶	۰/۰۰۰	۱/۳۰۲۰۵	۵/۶۱۸۷۵(*)	گردشگران	
۱۰/۳۶۳۲	۱/۹۲۴۳	۰/۰۰۱	۱/۵۰۳۴۷	۶/۱۴۳۷۵(*)	کارآفرینان	
۱۰/۵۲۱۰	-۳/۷۸۷۷	۰/۶۲۸	۲/۵۴۹۲۶	۳/۳۶۶۶۷	ساکنان محلی	مدیران محلی
۱۶/۱۳۹۸	۱/۸۳۱۱	۰/۰۰۷	۲/۵۴۹۲۶	۸/۹۸۵۴۲(*)	گردشگران	
۱۶/۹۶۹۳	۲/۰۵۱۵	۰/۰۰۵	۲/۶۵۷۷۹	۹/۵۱۰۴۲(*)	کارآفرینان	
-۱/۹۶۴۶	-۹/۲۷۲۹	۰/۰۰۰	۱/۳۰۲۰۵	-۵/۶۱۸۷۵(*)	ساکنان محلی	گردشگران
-۱/۸۳۱۱	-۱۶/۱۳۹۸	۰/۰۰۷	۱/۵۴۹۲۶	-۸/۹۸۵۴۲(*)	مدیران محلی	
۴/۷۴۴۴	-۳/۶۹۴۴	۰/۹۸۹	۱/۵۰۳۴۷	۰/۵۲۵۰۰	کارآفرینان	
-۱/۹۲۴۳	-۱۰/۳۶۳۲	۰/۰۰۱	۱/۵۰۳۴۷	-۶/۱۴۳۷۵(*)	ساکنان محلی	کارآفرینان
-۲/۰۵۱۵	-۱۶/۹۶۹۳	۰/۰۰۵	۲/۶۵۷۷۹	-۹/۵۱۰۴۲(*)	مدیران محلی	
۳/۶۹۴۴	-۴/۷۴۴۴	۰/۹۸۹	۱/۵۰۳۴۷	-۰/۵۲۵۰۰	گردشگران	

* The mean difference is significant at the .05 level.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه

در روستا که مقدار P value بزرگتر از ۰/۰۵ محاسبه شده، در دیگر شاخص‌ها بین درک ذی‌نفعان از آثار گردشگری در روستاهای مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاصله از مقایسه زوجی بین دیدگاه ذی‌نفعان با استفاده از روش تحلیل واریانس یک‌طرفه به تفکیک هر یک از ابعاد نشان از آن دارد که در بُعد محیط‌زیست بین درک ساکنان محلی و گردشگران، ساکنان محلی و کارآفرینان، مدیران و گردشگران، مدیران و کارآفرینان، در بُعد اقتصادی بین درک ساکنان محلی و گردشگران، مدیران و کارآفرینان و در بُعد اجتماعی فرهنگی بین درک ساکنان و گردشگران از آثار توسعه‌ی گردشگری تفاوت معنادار وجود دارد. در مجموع بررسی‌ها بیانگر آن است که بین درک ساکنان محلی و گردشگران، ساکنان محلی و کارآفرینان، مدیران محلی و گردشگران، مدیران محلی و کارآفرینان از آثار و پیامدهای توسعه‌ی گردشگری تفاوت معناداری وجود دارد که این نتایج با یافته‌های محققان در این خصوص مبنی بر تفاوت بین درک ساکنان و کارآفرینان،

توسعه‌ی گردشگری در نواحی روستایی آثار و پیامدهای مختلف را به همراه دارد که با شناخت و آگاهی از این آثار می‌توان در راستای توسعه‌ی پایدار گردشگری گام برداشت. در همین رابطه موضوع قابل تأمل شناخت آثار این فعالیت از دیدگاه همه‌ی ذی‌نفعان آن است. موضوعی که در مطالعات داخلی کمتر بدان پرداخته شده است. گردشگری در بستری تحت عنوان محیط شکل می‌گیرد در کنار این عامل با اهمیت، ساکنان محلی، کارآفرینان و گردشگران هستند که با برقراری روابط متقابل با ذی‌نفعان، در شکل‌دهی گردشگری ایفای نقش می‌کنند. لذا این پژوهش با هدف بررسی و تحلیل درک ذی‌نفعان (ساکنان، مدیران محلی، گردشگران و کارآفرینان) از آثار توسعه‌ی گردشگری در نواحی روستایی منطقه لواسانات تدوین شد. نتایج به‌دست آمده از پردازش داده‌ها بیانگر آن است که در بین شاخص‌های مورد مطالعه (۲۴ شاخص) جز در دو شاخص اقتصادی شامل اشتغال برای زنان و سرمایه‌گذاری

- ساکنین و گردشگران، مدیران و گردشگران، مدیران و گردشگران، کارآفرینان و مدیران از آثار گردشگری همسویی دارد. در نهایت، با توجه به نتایج حاصل پیشنهاد می‌گردد در تدوین و اجرای طرح‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه‌ی گردشگری لازم است دیدگاه‌ها و نظرات تمامی ذی‌نفعان مورد استفاده قرار گیرد.
- منابع**
- خانی، فضیله (۱۳۹۰). تحلیل جنسیتی از درک آثار گردشگری روستایی (مورد مطالعه: روستاهای کن - سولقان در شمالغرب تهران)، مجله توسعه روستایی. شماره اول. صص ۴۴-۲۵.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷). توسعه‌ی گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران.
- رضوانی، محمدرضا؛ جواد صفایی (۱۳۸۴). گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی: فرصت یا تهدید (مورد: نواحی روستایی شمال تهران) شمال تهران، پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۵۴. صص ۱۲۱-۱۰۹.
- رضوانی، محمدرضا؛ سعیدرضا اکبریان‌رونیزی؛ عبدالرضا راکن‌الدین افتخاری؛ سیدعلی بدری (۱۳۹۰). تحلیل مقایسه‌ای آثار اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم و گردشگری روزانه در نواحی روستایی با رویکرد توسعه پایدار مورد شهرستان شمیرانات، فصلنامه پژوهش‌های روستایی. شماره ۸. صص ۶۲-۳۵.
- رهنمایی، محمدتقی (۱۳۸۷). بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تاکید بر جامعه میزبان، نمونه موردی: شهر کلاردشت، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی شماره ۶۶. صص ۱۷-۳۳.
- شاریلی جولیا و ریچارد (۱۳۸۰). گردشگری روستایی، ترجمه رحمت‌الله منشی زاده و فاطمه نصیرزاده. انتشارات منشی.
- علیقلی‌زاده، ناصر؛ مصطفی قدمی؛ مهدی رمضانزاده (۱۳۸۹). نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری، نمونه مورد مطالعه: دهستان گلیجان، شهرستان تنکابن. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی. شماره ۷۱. صص ۴۸-۳۵.
- کوپر، کریس (۱۳۸۰). اصول و مبانی جهانگردی، ترجمه اکبر غمخوار. انتشارات فرآمد.
- کاظمی، مهدی (۱۳۸۵). مدیریت گردشگری، انتشارات سمت.
- وثوقی، لیلا؛ فضیله خانی؛ سیدحسن مطیعی لنگرودی؛ محمدتقی رهنمایی (۱۳۹۰). ارزیابی نگرش جامعه روستایی، بر مبنای مدل معادلات ساختاری، فصلنامه پژوهش‌های روستایی. شماره ۸. صص ۸۸-۶۳.
- Ap, J(1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, Vol. 19, PP 665-690.
- Aykac, A.(2005). Contemporary patterns of labor transformation evidence from Turkish tourism industry, Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of philosophy in Sociology in the Graduate School of Binghamton University State University of New York.
- Boker, Therese L.(1988) *Doing Social Research*, McGraw Hill Press, PP. 483.
- Brida, J.G, Disegna, M & Osti,L.(2010). Residents' perceptions of tourism impacts and attitudes towards tourism policies in a small mountain community, Competence Centre in Tourism Management and Tourism Economics (TOMTE), Free University of Bozen-Bolzano, School of Economics and Management, Bolzano, Italy, PP.1-30.
- Byrd, E. T., & Gustke, L. D. (2004). Identifying tourism stakeholder groups based on support for sustainable tourism development and participation in tourism activities. In F. D. Pineda, & C. A. Brebbia (Eds.), *Sustainable tourism: The sustainable world* (Pp. 97-108). London: WIT Press.
- Byrd, E., Bosley, H., & Dronberger, M. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina, *Tourism Management*, Vol. 30, PP.693-703.

- Liu J. c. & var, T. (1986). Resident attitudes toward tourism impacts in Hawaii. *Annals of tourism research*, 13, PP.193-214.
- Murphy, P. E. (1983). Perceptions and attitudes of decision making groups in tourism centers. *Journal of Travel Research*, 21(3), PP. 8-12.
- Park, M. (2009) Social disruption theory and crime in rural communities: Comparisons across three levels of tourism growth, *Tourism Management*, Vol 30, PP. 905-915.
- Sánchez, A. V., Bueno, N. P & Mejía, M. A. (2011). Explaining residents' attitudes to tourism: Is a universal model possible?, *Annals of Tourism Research*, Vol 38, Pp. 460-480.
- Telfer, D. & Sharpley, R. (2008). *Tourism and Development in the Developing World*, Routledge, New York.
- Tsaur, S., Chiang Lin, Y., & Hui Lin, L. (2006). Evaluating ecotourism sustainability from the integrated perspective of resource, community and tourism. *Journal of Tourism Management*, Vol. 27, PP. 640-653.
- Yuksel, F., Bramwell, B. & Yuksel, A. (1999). Stakeholder interviews and tourism planning at Pamukkale, Turkey, *Tourism Management*, 20, Pp. 351-360.
- Yutyunyong, T. (2009). The integration of social exchange theory and social representations theory: A new perspective on residents' perception research: <http://www.tourism.uq.edu.au>. PP. 1-22.
- Choi, H. C., & Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing Community tourism, *Journal of Tourism Management*, Vol. 27, PP. 1274-1289.
- Chol, H. S & Sirakaya, E (2005). measuring residents' attitude toward sustainable tourism: development of sustainable tourism attitude Scale; *Journal of Travel Research*, Vol, 43, Pp. 380-394.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman.
- Cacante, D. M. (2008). Consequences of tourism-based growth on rural communities quality of life: A comparative study of Liberia and La Fortuna, Costa Rica, Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy, The Pennsylvania State University.
- Carter, N. & Darlow, A. (1997). Local Agenda 21 and developers: Are we better equipped to build a consensus in the 1990s? *Planning Practice & Research*, 12(1), PP. 45-57.
- Embacher, H. (2005). Strategy formulation in rural tourism an integrated approach In D. Hall, L. Roberts and M. Mitchell (eds) *New Direction in Rural Tourism* (PP. 137-151), Aldershot, UK and Burlington, VT: Ashgate.
- Grusooy, D. Chi, C & Dyer. (2009). An Examination of Locals' Attitudes, *Annals of Tourism Research*, Vol. 36, Pp. 723-726.
- Jackson, M & Inbakaran, R. (2006). Evaluating residents' attitudes and intentions to act towards tourism development in regional Victoria, Australia, *International Journal of Tourism Research*, Vol. 8, PP. 355-366.
- Jr, E. T. (2003). An analysis of variables that influence stakeholder participation and support for sustainable tourism development in rural north Carolina; A dissertation Submitted to the north Carolina state university of central Florida; for the degree of Doctor of Philosophy.
- Jurowski, C., Uysal, M. & Williams, D. R. (1997). A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism. *Journal of tourism research*. 36 (2), PP. 3-11.
- Kim, K. (2002). The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Residents in the Community. (Ph.D. Dissertation). Blacksburg, Virginia: Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University.

